

РЕФЕРАТ

ЗА ИЗБОР НА НАСТАВНИК ВО СИТЕ НАСТАВНО-НАУЧНИ ЗВАЊА ПО ПРЕДМЕТОТ МАКЕДОНСКИ ЈАЗИК НА ФАКУЛТЕТОТ ЗА ТЕАТАРСКИ УМЕТНОСТИ ПРИ ИНТЕРНАЦИОНАЛНИОТ УНИВЕРЗИТЕТ ЕУРОПА ПРИМА - СКОПЈЕ

Наставно-научниот и уметнички совет на Факултетот за театарски уметности при Интернационалниот универзитет Еуропа Прима - Скопје, на седницата одржана на ден 14.04.2023 година, донесе Одлука со која не избра за членови на Рецензентската комисија за избор на наставник по предметот **Македонски јазик** (612 Наука за книжевноста, Фраскатијева класификација), во сите наставно научни звања на Факултетот за театарски уметности.

На конкурсот за избор на наставници во сите наставно-научни звања по предметот **Македонски јазик**, објавен во весникот „Нова Македонија“ од 29 март 2023 година, се пријави и поднесе документација кандидатот **д-р Ана Петреска**. Заблагодарувајќи се на довербата, формираната Рецензентска комисија, во состав:

Проф. Јордан Плевнеш,
Вонреден професор Гоце Ристовски,
Вонреден професор Трајче Кацаров,

врз основа на увидот во документите, има чест на Наставно-научниот и уметнички совет на Факултетот за театарски уметности при Интернационалниот универзитет Еуропа Прима - Скопје да му го поднесе следниов:

ИЗВЕШТАЈ

Кандидатката д-р Ана Петреска е родена на 18.9.1991 година во Скопје. По завршувањето на СУГС "Раде Јовчевски - Корчагин" – Скопје (природно-математичка насока (2006-2010) дипломира на логопедија на Медицинскиот факултет на УКИМ "Кирил и Методиј" во Скопје (2013). Потоа, магистрира на специјална едукација и рехабилитација на Институтот за дефектологија при Филозофскиот факултет на УКИМ "Кирил и Методиј" - Скопје (2016), а докторираше на Филолошкиот факултет - Скопје, кај менторот проф.д-р Кристина Николовска.

Добитник е на наградата Феникс на Општина Центар во 2016 и 2018 година за реализација на проекти за лицата со посебни потреби.

Автор е на следниве објавени книги: Рехабилитација кај пациенти по мозочен удар (2013), Аутизам (2014), Чекор по чекор до правилен говор (2018), Вработувањето на лицата со посебни потреби во Република Македонија (2018) и Како до правилно, брзо и лесно учење низ игра (2018). Учествовала на повеќе научни конференции, стручни семинари и работилници и поседува повеќе лиценци.

Докторскиот труд „Расказот и раскажувањето како услов за правилен говор и креативно изразување“ го одбрани пред Комисијата во состав: проф. д-р Добрила Миловска (претседател), проф. д-р Кристина Николовска (ментор), проф. д-р Јасна Котеска (член), проф. д-р Весна Мојсова-Чепишевска (член), и проф. д-р Мито Спасески (член).

Предмет на истражување на докторскиот труд е проучување на најновиот македонски расказ за деца (од крајот на 20 век и првите две децении на 21 век), како услов за правилен говор и креативно изразување, но и за развивање на говорна култура, способност за прераскажување, развивање на фантазија, имагинација, творбеност и креативност кај децата. Предмет на експертиза на трудот се: доминантни тематски и стилистички особености на најновиот македонски расказ за деца, проценка на квалитетот на расказите, соодветност на расказите на возраста на децата, иновации во жанровите, итн.

Докторскиот труд има повеќе поставени цели, меѓу кои најважни се: да се навлезе во суштините на предметната материја, да се проучат длабинските процеси на најновата македонска раскажувачка продукција за деца, да се направи експертиза која што ќе доведе до релевантни научни сознанија за ефектите и постефектите од оваа библио-едукација, библио-креација и библио-терапија.

Истражувачки прашања кои се покренуваат во овој труд се: Колку расказот како литературен жанр и раскажувањето успеваат да ја поттикнат (креативната) изразност кај децата и да влијаат на културата на говорот? Какви видови раскази (и какви иновативни жанрови) се развиваат во најновата македонска раскажувачка продукција за деца? Колку раскажувањето може да има конкретни придобивки и ефекти и како тоа може да се примени во сферата на дефектологијата, психологијата и други сродни дисциплини?

Теоретската рамка на трудот е теорија на литература, потесна научна област е нартологија. Методи на истражување се: анализа, синтеза, тематологија, стилистика, херменевтика. Компатибилни научни области на применетите теории се: педагогија, детска психологија, дефектологија, логопедија.

Структурата на трудот има одлично осмислена концепција. Трудот е стабилно поставен, и како проект со јасна концепција, соодветно ја распоредува предметната материја во глави и поглавја. Докторската дисертација „Расказот и раскажувањето како услов за правилен говор и креативно изразување“.

Трудот е структуриран во десет глави, распределени во поглавија: „Вовед“; „1. Приод кон истражувачкиот проблем“; „2. Дефинирање на поими“; „3. Апликации“; „4. Правилниот говор и културата на говорењето“; „5. Творчката настава и креативното изразување“; „6. Читањето, учењето и електронските медиуми“; „7. Анкети“; „8. Заклучоци“; „9. Прилози“; и „10. Користена литература“.

Секој од овие делови, содржи поднаслови, систематизирани во точки и потточки, со наслови и поднаслови, со што се обезбедува соодветно следење на материјата која е обработена во истражувањето. Трудот содржи подделови во кои се прави идентификување и формулирање на истражувачкиот проблем, потоа се прецизира и стабилизира предметот на истражувањето, целите и задачите на истражувањето. Во следната фаза на трудот се даваат работни хипотези, се објаснува начинот на истражување и на крајот се дава можно значење на истражувањето.

Во Воведот се изложени мотивациите за изработка на докторскиот труд. Авторката, сосем упатено проценува дека расказот како литературен жанр е популарен и омилен книжевен вид кај децата. Во нашето модерно време кусите форми како расказот сосема соодветствуваат на начинот на живеење и на брзата динамика на живот, кои влијаат и кај децата. Раскажувањето опстојува низ вековите, а расказот е одличен жанр за прием.. Таа вештина на убаво раскажување, отсекогаш делувала кај децата поттикнувачки, креативно – развивајќи го нивниот творечки потенцијал кај децата, пубудувајќи ја фантазијата, творчките можности, поттикнувајќи благопријатни, смирувачки и приспивни ефекти.

Голема мотивација за изработка на трудот се афинитетите на Ана Петреска кон усовршување на детскиот развој преку: научни методи, стручна поддршка, свои авторски научни дела, и преку креирање на соодветна книжевна продукција како уредник и издавач.

Ана Петреска е дипломиран логопед (на Медицинскиот факултет во Скопје), магистер по специјална едукација и рехабилитација (на Институтот за дефектологија при Филозофскиот факултет во Скопје), што претставува одлична високо-образовна и научна основа за научна надградба и супспецијализација на трет циклус на студии. Особена мотивација за изработка на трудот е и шестгодишната пракса на Петреска која од 2014 година работи како стручњак од практика - логопед, во здружението „Интеракција - плус“, кадешто е и негов основач.

Следна мотивација за изборот на темата е и љубовта на Петреска кон книгата. Таа е вистински библиофил и посветеник на книгата, автор на три книги: „Рехабилитација кај пациенти по мозочен удар“, „Аутизам“, „Чекор по чекор до правилен говор“.

Од 2014 година Петреска е уредник во Издавачката куќа "Феникс".

Оваа прекрасна синергија: спој на квалитетно научно образование, пракса како стручњак – дефектолог која работи со деца, автор на стручни книги, издавач и уредник во реномирана издавачка куќа (која публикува и книги за деца) – е не само голема мотивација за изработка на трудот, туку и репрезентативна био-библиографија којашто е стабилна основа за изработка на комплексен докторски труд, до кој се доаѓа преку темелно и посветено студирање на угледната Школа за докторски студии при УКИМ.

Во првата глава од докторската дисертација насловена како „1. Приод кон истражувачкиот проблем“, докторандката јасно го идентификува и формулира истражувачкиот проблем, потоа прецизно го поставува предметот на истражување, конкретно ги изложува целите и задачите на истражувањето, и понудува работни хипотези. Во овој дел се говори и за начинот на истражување и за можно значење на истражувањето.

Втората глава „Дефинирање на поими“ содржи дефинирање и теориско прецизирање на основните оперативни поими. Во овој дел се дефинираат поимите: раскажување и расказ, а преку повеќе подделови, се дефинираат и поимите и поттемите како: еволуција на расказот, дефинирање на расказот, краток расказ, расказот – помеѓу новелата и романот. Потоа се отвора темата за: расказот и детето, детски приказни, расказот како четиво од наставата, термилошка одредба на поимот расказ, видови приказни, расказот и литературната норма, расказот и културата на говорот. Во овој дел прецизно се дефинира што е тоа: говор, правилен говор, креативно изразување, и други оперативни поими. Потоа, се пристапува кон теориско одредување на поимите и релациите: литература за деца и млади, народната литература и литературата за деца, а се проучуваат и прозните видови во читанките.

Во третата глава „Апликации“ аналитички се обработува најновата македонска расказна продукција за деца. Апликациите се одвиваат преку анализи на дела од автори од најновата македонска литературна продукција. Анализите го почитуваат тематолошкиот пристап, но се пристапува и кон севкупни длабински анализи на расказите и на делата.

Потоа се говори за тематски доминанти во најновиот македонски расказ за деца, и за (улогата на) детето во најновиот македонски расказ за деца. Во овој дел се дефинираат расказни подвидови, со особен акцент на жанрот расказ-бајка, кој има иновативни и оригинални пријави во нашиот литературен контекст.

Во четвртата глава „4. Правилниот говор и културата на говорењето“ се говори за грижата за правилниот говор од најрана возраст, потоа за книжевноста за деца и културата на говорот,

понатаму се истакнува значењето на: јазичните вежби и говорните настапи, изразното читање и драматизациите.

Во петтата глава под наслов „5. Творчката настава и креативното изразување“ се отвораат повеќе прашања, како прашањето за творчка настава, обработки на дела, прераскажување, изразување, креативен наставник и ученик, млади таленти, и инклузија на децата со посебни потреби. Овој дел е одлично изработен и понудува научни релевантни факти кои имаат значаен придонес во овој домен на науката.

Во шестата глава „6. Читањето, учењето и електронските медиуми“ се говори за учењето, современите медиуми и книжевноста, учење низ игра, онлајн настава за правилен говор и креативно изразување. Овој дел е исклучително важен бидејќи ја проучува улогата на расказот и раскажувањето во новиот (електронски) амбиент во кој се формира современото дете. Тоа е сосема актуелна тема којашто авторката ја третира уште пред да се појави пандемијата со вирусот Ковид 19 во 2020 година. Докторандката говори за неопходноста од новите електронски технологии, за онлајн-настава за деца, за тоа како преку неа да се пренесе предметната материја, и како да им се помогне на децата и учениците.

Седмата глава „7. Анкети“ содржи: Анкетен прашалник за ученици; Анкетен прашалник за наставници; и Анкетен прашалник за родители. Потоа следуваат резултати од анкетните прашалници, според кои: во нашата актуелна литература за деца сè уште доминира класиката, застарените и анахрони теми, позастапени се повозрасните автори отколку помладите.

Осмиот дел „8. Заклучоци“ има јасни и прецизни заклучни согледби во кои докторандката ги изложува своите ставови по однос на предметната материја. Заклучоците се стабилни, аргументирани, издржани, поткрепени со обемна и богата емпирија која црпи суштини од расказите. Сосема се валидни заклучоците дека расказот и раскажувањето се важен (пред)услов за правилен говор и креативно изразување кај децата.

Петреска заклучува дека е неопходно да се вложува во квалитетот на: творчката настава, правојот, културата на говорењето, говорот, читањето, учењето, прераскажувањето, и сето тоа - во дослук со најновите достигнувања - електронскиот подем, дигитализацијата и онлајн-наставата. Наполно реална и објективна, докторандката јасно ја согледува кризата и стагнацијата на печатените изданија и предлага да се поттикнува овој домен.

Ана Петреска заклучува дека улогата на: воспитувачите, наставниците, родителите, и личниот ангажман на децата и на учениците е суштинска во сиот овој процес. Важен е заклучокот дека расказот и раскажувањето се неминовен, нужен и симбиозен предуслов за правилниот говор и креативното изразување на децата, и дека: спрегата и поврзаноста помеѓу расказот и раскажувањето и правилниот говор и креативното изразување е нераскинлива, функционална и резултатна.

Делот „9. Прилози“ содржи: Анкетен прашалник за учениците; Анкетен прашалник за наставниците; и Анкетен прашалник за родителите.

Кон сето ова, трудот има импресивна, богата и сеопфатна „10. Користена литература“ која сосем соодветно се користи во целите на истражувањето.

Досега, во литературната наука, но и во компатибилните науки, ова научно прашање не е третирано како супспецијалистичко прашање. Оттаму, оваа научна експертиза се јавува во вистински момент бидејќи таа третира неистражено научно прашање кое има потреба да се анализира и толкува на соодветен начин. Така, прашањето методолошки се разгранува на неколку научни области како: теорија на книжевност, култура на говор, наратологија, дефектологија, комуникологија, инт., кои меѓусебно се надополнуваат.

Методи на истражување во оваа научна студија се: наратологија, тематологија, стилистика, херменевтика, ораторика, правоговорни вештини, дефектолошки вежби, комуникациски вештини, итн.

Резултатите од докторскиот труд се релевантни и аргументирани. Докторскиот труд успева да состави голема и драгоцен база емпириски податоци, кои се засновани на стабилна теориска основа. Трудот сублимира конкретни, јасни и прегледни заклучоци кои се импресивна аргументација којашто може да има конкретна примена во праксата преку усовршување на говорните изразни процеси кај децата од страна на: дефектолог, воспитувач, наставник, родител, писател, итн.

Истражувањето може да најде примена во воспитно-образовниот процес (детските градинки и основните училишта), но и во здравствените институции, супспецијализирани ординации, и секако кај воспитувачите, наставниците, логопедите, дефектолозите и родителите на најмладата популација, како и во понатамошните активности на овој план во секојдневниот живот.

Резултатите од оваа научна експертиза остануваат трајна вредност во нашата литературна наука, и воопшто во филологијата, педагогијата, дефектологијата, психологијата за деца.

Докторската дисертација изработена од Ана Петреска, со наслов „Расказот и раскажувањето како услов за правилен говор и креативно изразување“ според мислењето на Комисијата за оцена, ги исполнува основните услови и стандарди за подготовка на докторски труд. Оваа комплексна научна студија, преку синергија на неколку научни дисциплини, успева да даде одговори на основното предметно прашање, но и на серија потпрашања. Изработката на темата во целост ги исполнува, но и ги надминува високо поставените цели.

Докторската дисертација може да има конкретна примена: кај практичарите - дефектолози кои работат со деца и ученици, но и кај воспитниот и наставниот кадар од предучилишна и рана училишна возраст, наставниците по предметите македонски јазик и книжевност, кај методичарите, педагозите, но и кај родителите, писателите, практичарите и сите оние кои работат со деца, како и оние коишто го збогатуваат културниот живот на децата.

Главни научни придонеси на кандидатот се: систематски и темелно изработена научна студија со релевантни и непобитни аргументи од научните области: теорија на книжевност, наратологија, книжевност за деца, култура на говорот, правоговор, дефектологија, комуникологија, и педагогија. Ова научно подрачје може да се примени во: воспитно-образовниот процес во градинките и во училиштата, практичната работа со деца кои имаат потреба од дефектолошко усовршување, во поттикнување на емоционално-социјалниот развој на децата, во развојот на говорната култура и ораторика кај децата, и воопшто во севкупниот развој на децата од предучилишна и рана училишна возраст.

ЗАКЛУЧОК

Врз основа на приложената документација како и преку личниот увид во досегашната плодна и разновидна дејност на кандидатот, Рецензентската комисија констатира дека **д-р Ана Петреска** со своите творечки и педагошки капацитети, целосно ги исполнува условите за избор во звањето **Насловен доцент** по предметот **Македонски јазик**, на Факултетот за театарски уметности при Интернационалниот универзитет Еуропа Прима – Скопје. Рецензентската комисија овој Извештај и заклучоците во него му ги предлага на наставно научниот совет на Факултетот за театарски уметности.

РЕЦЕНЗЕНТСКА КОМИСИЈА:

Проф. Јордан Плевнеш

Вонреден професор Гоце Ристовски

Вонреден професор Трајче Кацаров

Скопје
28.04.2023